

ДК 338.48.330.39(477.84)

Бордун О.Ю.

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ
ПОСЛУГ АГРАРНИХ РАЙОНІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА
ПРИКЛАДІ ЛАНОВЕЦЬКОГО РАЙОНУ)**

Проаналізовано стан та перспективи розвитку туристичного ринку аграрних районів Тернопільської області, серед яких Лановецький район має всі характерні риси аграрних районів без особливих примет. Визначено основні проблеми, що гальмують його активний розвиток. Розглянуто наявну систему туристичної інфраструктури, виділено головні об'єкти пізнавального, рекреаційного та сільського туризму, та особливості їх використання у туристичних маршрутах Лановецького району.

Ключові слова та поняття: туристичний ринок району, пізнавальний туризм, рекреаційний туризм, сільський туризм, екологічний туризм

Проанализировано состояние и перспективы развития туристического рынка аграрных районов Тернопольской области, среди которых Лановецкий район имеет все характерные черты аграрных районов без особенных примет. Определены основные проблемы, которые тормозят его активное развитие. Рассмотрена имеющаяся система туристской инфраструктуры, выделены главные объекты познавательного, рекреационного и сельского туризма, и особенности их использования в туристских маршрутах Лановецкого района.

Ключевые слова и понятия: туристский рынок района, познавательный туризм, рекреационный, сельский туризм, экологический туризм

The state and prospects of the tourism market of agricultural districts of Ternopil region, including Lanivtsi district has all the characteristics of agricultural areas with little signs. The main problems that hinder its ongoing development. We consider the existing system of tourism infrastructure, highlighted the major targets of educational, recreational, rural tourism, and especially their use in tourist routes Lanovetskogo area.

Key words and concepts: tourist market area, study tourism, recreational tourism, rural tourism, ecological tourism

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями Дослідження ринку туристичних послуг є науково-практичним завданням, яке ґрунтується на певній методології, що поєднує методи, прийоми, техніку, процедури та операції дослідження в певну ієрархічну систему, метою якої є пошук найоптимальніших шляхів вирішення поставлених завдань [2, 95]. Існує пряма залежність між розвитком економіки та розвитком ринку туристичних послуг – чим більше розвивати туристичну індустрію, тим кращим стає соціально-економічний стан господарства регіону і якість життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити, що досліджень на цю тему є дуже мало, тому вона є актуальна на сьогоднішній день. Все-таки, теоретико-методологічна база цього дослідження існує. Це праці Заставецької О., Любіцевої О., Гуменюка Ю. та інших дослідників. Науковці Західної України неодноразово обирали Тернопільську область об'єктом своїх досліджень. Гуменюком Ю.П. на основі опрацьованих статистичних даних Тернопільської області, що стосуються діяльності галузей, які беруть участь у створенні рекреаційного чи туристичного продукту проведена бальна оцінка атракційності районів Тернопільської області та здійснений їх науковий аналіз. Ним також визначена величина потенціалу рекреаційних ресурсів Тернопільської області. Лановецький район, за дослідженнями Гуменюка Ю., посідає останнє місце за туристичною атракційністю серед інших районів Тернопільської області. Проте, не враховані численні показники, що є важливими для підняття рівня туристичної привабливості цього мало знаного тернопільського району, як-от: розвиток народних ремесел, серед яких ткацтво, килимарство, потенціал сільського туризму та потенціал екологічного туризму на базі Лановецького зооботсаду.

Актуальність дослідження Ринок туристичних послуг або туристичний ринок – це сфера задоволення потреб населення в послугах, пов'язаних із відпочинком та змістовним проведенням дозвілля. В структурному відношенні досліджується на туристичному ринку: індустрія туризму, туристична діяльність, готельне господарство, транспорт та транспортна інфраструктура території району. Особливо актуальним є дослідження туристичного ринку аграрних районів України, які все частіше надають урбанізованим районам послуги сільського або екологічного туризму.

Формулювання цілей статті, постановка завдання: Важливим завданням сучасної регіональної політики є обґрунтування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку кожного регіону України. Для аграрних провінційних регіонів такими галузями є, передусім, сільське господарство, транспорт і туризм. Останній для свого розвитку має на всій території України, а також на Тернопільщині сприятливі передумови:

кліматичні і геоморфологічні умови, мальовничі ландшафти, історико-культурні пам'ятки, густу річкову мережу, лісові масиви та ін. У цих регіонах є умови для розвитку сільського зеленого, пізнавального, спортивного та інших видів туризму. Цілями статті є – показати на прикладі відсталого в соціально-економічному відношенні Лановецького району Тернопільської області як можна розвивати туристичний ринок, щоб дістати якомога більший прибуток і підвищити якість життя населення.

Мета статті: Описати та аналізувати основні риси туристичного ринку аграрних районів Тернопільської області, одним з яких є Лановецький район, що має всі характерні риси клімату, водної мережі та ландшафтів всього Тернопільського краю. Запропонувати туристичні маршрути, що були б максимально корисними для туристів, що хочуть пізнати Тернопільський край, а зокрема Лановецький район.

Виклад основного матеріалу дослідження: Загалом район має компактну форму, площа його становить 0,6 тис. км² (4,3 % від площі області). Лановецький район має вигідне фізико-географічне положення. Він розташований в західній частині Правобережного лісостепу, в зоні сприятливих ґрунтово-кліматичних умов для розвитку агропромислового комплексу. Поверхня місцевості – пагорбована лесова рівнина. Цю територію називають ще Авратинською височиною. Тут горби мають схил від 0 до 12°.

Розміщення району далеко від значних басейнів чи родовищ мінеральних ресурсів не дає можливості розвивати галузі промисловості, що потребують великої кількості сировини і палива. Віддаленість від обласного центру утруднює соціально-економічні зв'язки району з більш розвинутими центральними частинами області, але дає можливість налагоджувати господарські контакти із сусідніми районами Хмельниччини. Район межує з Підволочиським, Шумським, Збарзьким районами Тернопільської області та з Хмельницькою областю.

По території району протікає 9 річок. Загальна довжина річкової сітки району становить біля 150 км. Основу гідросітки району становить річка Горинь, протяжність якої на території району становить 28 км. В районі є ще річки Буглівка, Жирак, Жердь.

На підприємствах району працює – 4,3 тис. осіб, з них: у промисловості – 356 осіб (8,2 %); у сільському господарстві – 972 осіб (22,4 %); у торгівлі – 130 осіб (3,0 %); у будівництві – 75 осіб (1,7 %); на транспорті – 53 осіб (1,2%); у невиробничій сфері – 2751 осіб (63,4 %); кількість зареєстрованих безробітних – 468 осіб (2,7 %)

До лімітуючих чинників розвитку туристичного ринку Лановецького району відноситься демографічна ситуація і структура населення. Середня густина населення району становить 48 осіб/км². На території району

розташовано 54 населених пункти, з яких одне місто Ланівці. Всі населені пункти об'єднані в 25 сільських і одну міську раду.

Чисельність населення в цілому по району постійно скорочується за рахунок міграції в центральні райони Тернопільської області. Кількість населення станом на 1.01.2010 року: всього – 30760 осіб, 3,5 % від населення області, 16 місце серед районів області, у тому числі: міського – 8,7 тис. осіб (28,2 %); сільського – 22,1 тис. осіб, (71,8 %).

Природній приріст населення – (зменшення) – 259 осіб. на тисячу жителів: народилося – 321, померло – 580. Отже, демографічна ситуація не сприяє розвитку туризму. Можна сказати, що вона є лімітуючим чинником при формуванні попиту/пропозиції на районному туристичному ринку

Серед природних туристичних ресурсів Лановецького району, окрім заказників місцевого значення, важливе місце займає *Лановецький зооботсад*, що знаходиться в м. Ланівці, вул. Грушевського, 31-А. Зоопарк є базою для організації екологічної освітньо-виховної роботи, збереження генофонду рідкісних, екзотичних та місцевих видів тварин, вивчення дикої фауни і розробки наукових основ її розведення у неволі.

Згідно з чинним законодавством України фінансування зоологічного парку місцевого значення можуть здійснювати з дотацій місцевої влади. По суті ж влада про унікальне місце просто забула. Заснували зоологічний парк, тепер природно-заповідний об'єкт місцевого значення “Зооботсад Лановецький” ще в 1979 році. Четверо павичів, казарки і пухнасті кури живуть у зоологічному парку “Зооботсад Лановецький” на Тернопіллі. Ще недавно диких звірів тут було більше 50-ти видів. Однак коли припинили фінансування закладу, тварин відпустили в природні умови. Більше 150 рідкісних видів і різновидів дерев та кущів ростуть у зооботанічному саду в Ланівцях. Однак це унікальне місце площею 10 га просто зникає. Тварини гинуть, рослин – меншає. Жодної допомоги зі збереження природно-заповідного фонду місцева влада не надає.

В результаті історичного минулого на Лановеччині залишились такі пам'ятки архітектури:

– церкви св. Юрія (16 ст., с. Бережанка), Казанської Матері Божої (1724, дерев., с. Нападівка), Різдва Пресвятої Богородиці (1750, дерев., с. Ванжулів), св. Миколая (1759, дерев., с. Печірна), Різдва Пресвятої Богородиці (1784, дерев., с. Кутиска), св. Юрія (1784, дерев., с. Молотків), Воскресенська (1850, с. Лопушне), Троїцька (серед. 18 ст., дерев., реконструйована 1871, с. Татаринці), Різдва Пресв. Богородиці (1843, с. Вишгородок), св. Іоана Богослова (1874, с. Жуківці);

– інші культурні споруди — меморіальний комплекс жертвам фашизму (1985, с. Молотків), меморіальний знак (1982, скульп. Р. Білик), на місці поховання розстріляних євреїв — 1942, урочище «Лазьонка» поблизу м.

Ланівці, пам'ятник із написом «Невідомим борцям за віру, нарід і волю» на козацькій могилі побл. с. Бережанка (1-а пол. 20 ст., реконстр. 1989), пам'ятний знак (1992, с. Печірна) на давній ділянці так званого «Козацького шляху», пам'ятник на могилі командира УПА І. Климичина (1992, с. Верещаки), меморіальна таблиця на приміщенні школи ім. Я. Горошка (1999, с. Борщівка) та ін.

Туристична інфраструктура Лановецького району представлена двома готелями міста Ланівці:

1. Готель «Світлана», м. Ланівці, вул. Грушевського, 1, місць 10.
2. Кафе-готель АЗС м. Ланівці вул. Вишневецька, 35, місць 12.

Дитячий оздоровчий табір «Лісова казка» розташований у мальовничому куточку Лановецького району у селі Борщівка за 20 км. від м. Ланівці. Є автобусне сполучення із обласними та районними центрами. Серед лісу, серед співу птахів біля ставка на пагорбку загальною площею 4,6 га. розташовано табір, у якому для відпочинку дітей відведено 10 корпусів, тут можуть розміститися 180 відпочиваючих, які забезпечуються 5-ти разовим харчуванням. Для розваг дітей є спортивний майданчик із спорудами, тенісні столи, є постійно діюча дискотека, альтанки.

У Лановецькому районі здійснювалася реалізація проекту «Історико-культурний комплекс «Волинь», який повинен включати готель на 280 місць, збудований у стилі волинських замків, два великих виставкових зали для презентації виробів народних майстрів, зимовий сад із рельєфним відображенням картини Тернопільщини і село 18 ст. Термін реалізації проекту – 2007-2009 рр. «Історико-культурний комплекс «Волинь» повинен був стати найбільшим об'єктом туристичного призначення в області. Проте, з невідомих причин збудований туристичний комплекс залишився без грошей для завершення будівництва. Споруда стоїть і занепадає, замість того, щоб служити для виставок витворів народних майстрів, презентацій, прийому туристів та заходів для розвитку туристичного ринку Лановецького району.

З метою популяризації туристично-рекреаційного потенціалу області та просування туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках туристичний продукт регіону можна представити декількома маршрутами.

Маршрути місцевого значення (для жителів Лановеччини). Маршрут №1 довжина 70 км: Ланівці – Нападівка – Борсуки – Вербовець – Верещаки – Вишгородок – Печірна – Буглів – Ванжулів – Москалівка – Білозірка – Іванківці – Молотків – Ланівці. Впродовж нитки маршруту Ви побачите:

В с.Нападівка: курган з якого видно за 40 верст Почаївську Лавру (колись був сторожевим пунктом); Церква Казанської Матері Божої, дерев'яна 1742 р.

В с.Борсуках: відвідати став, де можна порибалити чи скупатись, побачити греблі бобрів; Церква св.Миколая, дерев'яна, 1892 рік; дерев'яна каплиця на честь скасування панщини; природний заповідний об'єкт «Кіптіха».

У с.Вербовець: церква Миколая Чудотворця (1818 р.), мурована; хрест на честь скасування панщини.

С. Ванжулів: пам'ятка природи – дика груша, якій більше 300 років; джерело Біла Криниця; плейстоценові відклади – відслонення, геологічна пам'ятка природи місцевого значення; опорний розріз для лесово-грунтової серії північної частини Поділля. Знаходиться в кар'єрі Ванжулівської цегельні; церква Різдва Пресвятої Богородиці (1750 рік), дерев'яна; дві каплички 1896 року.

С. Буглів: розкопки стоянки палеоліту; буглівський стратотип, пам'ятка природи; церква святого Михаїла (1892), дерев'яна; капличка 19 ст

Маршрут № 2 Протяжність 100 км. Ланівці – Борсуки – Снігурівка – Вишнівець – Збараж – Верещаки – Вишгородок – Ланівці

На нитці маршруту, окрім вже перелічених об'єктів першого маршруту, можна побачити:

1. Замок в Збаражі, збудований князями Острозькими.
2. Старовинний замок, який 1720 року перебудований на палац.

Маршрути регіонального значення

Маршрут дводенний, довжина 110 км. Тернопіль – Збараж – Верещаки – Вишгородок – Буглів – Ванжулів – Молотків – Ланівці (ночівля з розважальною програмою) – Нападівка – Борсуки – Снігурівка – Вишнівець – Тернопіль.

Висновки даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Лановецький район Тернопільської області має сприятливі умови для розвитку різноманітної рекреаційної діяльності. Зокрема, для лікування, оздоровлення та відпочинку людей. Мальовничі ландшафти Авратинської височини і лісові масиви є об'єктами пізнавального туризму, екскурсій населення краю, особливо учнівської та студентської молоді. Горбистий рельєф у комплексі із потужнішим, ніж в інших районах сніговим покривом, є важливим чинником розвитку в них зимових видів відпочинку, передусім спортивного туризму. Об'єктами екологічного туризму є пам'ятки природи, заповідники, заказники, Лановецький зооботсад.

В сучасних умовах необхідна реклама туристичних об'єктів області, розвиток готельного та ресторанного бізнесу для задоволення потреб відпочиваючих. Поки-що в Лановецькому районі функціонує 1 готель, але він надає дуже обмежений обсяг послуг, рівень їх доволі невисокий. В районі немає чотирьох- чи п'ятизіркового готелю, у готелі немає елементарних зручностей. Такий стан вимагає першочергових заходів з поліпшення готельного обслуговування туристів. Особливо це стосується

готелів у малих містах і селищах району. Також ринок туристичних послуг буде розвиватись жвавіше після проведення реклами сільського туризму району.

1.Гуменюк Ю.П. *Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу (на прикладі Тернопільської області).*– Автореф дис.,– Львів.–2008., 16 с.

2.Любіцева О.О *Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – 2-е вид., - К.: “Альтерпрес”, 2003. – 436 с*

3.www.oda.te.gov.ua/data/upload/catalog/lanovetska/